

szakralíssá változtatásaként is megjelenik, s voltaképpen ez a szerző szövegkonstruálási metódusa.

A választott textusok (az alternatív kánon elemei) az (át)alkotó műveltségének, a rendelkezésére álló diskurzusok horizontális tágasságának megfelelően néhány átfedéstől eltekintve rendkívül heterogének. Változatos soruk a vallásos imáktól (Miatyánk – *Miattunk*, Hiszekegy – *Credo*) a korai magyar

nyelvmemlékeken (Halotti beszéd – *Halotti beszéd és könyörgés*, Ómagyar Mária-siralom – *Újmagyar lábikratympanon*) át a meghatározó jelentőségű Ady- és József Attila-szövegekig és a kortárs irodalomig terjed. De textuális alapanyagként szolgáltak emellett népi énekek, mai rockdalok is. Mindezekből a szerző a potenciális asszociációs bázist képző rész(ek)e)t vendégszöveggé áttemelte, s igénye szerint megtartotta, csonkolta vagy továbbdolgozta. Utóbbiak alapvetően a morféimák szintjén működnek, s ennek megfelelően az új jelentésszövegek szokatlan, különös kapcsolata unikális szóképeket eredményez. A szóalkotási módszer természetesen a jelenségek minél adekvátabb nyelvi lefedésére irányul, tehát törekvésében – dekonstruktív jellege ellenére – inkább a modernitáshoz kötődik.

A nyelv, a költői hagyomány (az alapanyag) vonzza, az alkalmazás metódusa (az építés aktusa) elvonja a klasszikus mintáktól – egész költészete e kettősségben válik egyénné, verseskönyve az arra érdemesnek tartott pillanatok emlékművévé (különösen a *Mítosz kán feltámadása* mikrociklusának darabjaiban és az *Intés a nőzőkhözben* – utóbbi a kötet egyik legjobban sikerült verse). S egész határ-generációnkra vonat-

kozóan általános érvénnyel szól SCSA ál-ars poétikája: „Coop és Tesco fia vagyok én, / Hiába döngöttek kaput, falat?! / S mégis megkérdem tőletek: / Maradt még parizer egy falat?”

SZEMES PÉTER

(*Orpheusz Kiadó, Budapest, 2006,*
204 oldal, 2000 Ft)

Átkelés

Kortárs amerikai költők

Sok magyar versolvasó kedves (jellemzően fiatalok) olvasmánya volt az *Üvöltés* című beatköltészeti antológia, amit – az általa sugallt életérzésnek s különösen a benne szereplő Ginsberg-daraboknak köszönhetően – előszeretettel forgattak olyanok

is, akik a későbbiekben nem gyarapították a költészet rajongótáborát. Azok viszont, akik nemcsak a modern líra, de annak amerikai képviselői iránti vonalmukat is megőrizték, további versválogatásokra is jó szívvel emlékezhetnek. Ilyen volt a nyolcvanas évek elején a *Szavak a szélbe* című kötet, számos kitűnő lírikusunk magyarításában (kevesen tudják például, hogy azt itt közölt Charles Olson-fordítások Nagy László utolsó munkái közé tartoznak), vagy a Kodolányi Gyula szerkesztette-fordította „egyszemélyes” vállalkozás, *A létezés hálói*, amely 1990-ben látott napvilágot.

Az utóbbival rokonítható a Gyukics Gábor szerkesztésében megjelent *Átkelés*, amely gondoskodik arról, hogy a hazai érdeklődő az új évezred kezdetén se maradjon átfogó igényű amerikai költészeti antológia nélkül. Azonban míg Kodolányi elsősorban a már klasszikussá vált alkotókra összpontosít, addig Gyukics a legfrissebb fejleményeket követi nyomon, a kortárs teljesítmények legjavának bemutatására törekszik. S bár egy ilyen kötet esetében óhatatlanul nagy szerep jut a szerkesztői ízlésnek, ráadásul – kontinensnyi országról lévén szó – a válogatás szinte szükségképpen részleges marad, összességében elmondható, hogy az *Átkelés* igen informatív, s ami ennél

is fontosabb, élvezetes módon tudósít napjaink amerikai költészetéről.

„Csakúgy, mint Amerika, az ő művészete is / a mérték hiányából áll” – olvassuk Robert Hass egyik versében, s a megjegyzés, kontextusából kiszakítva ugyan, de talán az egész kötet mottójául szolgálhatna. Itt pedig nem csupán a *versmérték* hiányára kell gondolni, bár szembe-tűnő, hogy a lapokon jobbra szabadversek sorakoznak. Amerika

ezen „mértéktelensége” leginkább abban a sokféleségben, tematikai és hangoltságban sokszínűségben nyilvánul meg, amely nem csupán a kötetegésznek, de esetenként az egyes szerzőknek is jellemzője. A költeményeknek nem külső normák szabnak határt, hanem az alkotói erő és lendület belső törvényszerűségei.

E sokféleséget példázza a kötet huszonhárom költőjének életrajzi háttere is: a korábbi antológiákhoz képest jóval nagyobb a női és afroamerikai alkotók aránya, de olyan szerző is akad, aki ír, finn, indián vagy közép-európai gyökerekkel rendelkezik. Amit hiba volna valamiféle rosszul értelmezett politikai korrektségnek betudni; nélkülük nem volna reprezentatív az amerikai lírát bemutató válogatás. Ahogyan nem lehetne az a számos különböző irányzat és felfogás hiányban sem, a whitmani és a beatköltészet, vagy

éppen a dzsessz hatását mutató művek nélkül, az európai költészet „megszüntette megőrzött” hagyományának számtalan továbbgondolási-továbbbírasi kísérlete nélkül. „[...] magamba olvastom / A sólyom / A szürke gém / A fekete kolibri / átváltozott nyelvét” – írja Curtis Lyle *Nyelveken beszélek* című költeményében, s hasonlóképpen maga a kötet is több nyelven szól hozzánk, számtalan beszédmódot foglal egységbe.

E nyelvek pedig a jelek szerint magyarul is megszólaltathatók. Még ha alaposabb összevetés hiányában nehéz is többet mondani, annyi bizonyos, hogy Gyukics Gábor versfordításai gördülékenyek, saját rit-

mussal bírnak, jól olvashatók. A kötet végén az alkotókról is találunk néhány mondatot, ami segíti elhelyezésüket. Talán egy hosszabb tanulmány sem ártott volna, mintegy bevezetésként a mai amerikai líra az az óceánon innenről nem könnyen átlátható világába. De ne legyünk telhetetlenek – ezzel a kötettel a zsebünkben már kibővíthetjük a hasonlóan izgalmas amerikai antológiák megjelenése közötti, immár menetrendszerűnek mondható egymásfél évtizedes szünetet.

PÁPAY GYÖRGY

(Szerkesztette és fordította Gyukics Gábor,
Nyitott Könyvműhely, Budapest, 2007,
160 oldal, 1800 Ft)

Kultúra

K. J. FARANDZSI:

Afrikai útinapló

NIGEL BARLEY:

Egy zöldfülű antropológus kalandjai Feljegyzések a sárkunyhóból

Az elmúlt évben két afrikai élménybeszámoló is napvilágot látott.

K[ovács]. J[ózsef]. Farandzsi Kelet-Afrika néhány országában tett utazásának krónikáját adja közre, a kötet címéhez híven, napló formájában. A szerzői név ragadványnév: Etiópiában hívják így a fehér idegeket, azóta, hogy az 1930-as években francia munkások érkeztek a Dzsibuti és Addisz-Ababa között húzódó vasútvonal építésére. A könyv valóban egy javított útinapló benyomását kelti, a szerző átutazik Egyip-